

JHS 190 Julkisten verkkopalvelujen suunnittelu ja kehittäminen

Liite 2: Lainsäädäntöluettelo

Versio: 1.0

Julkaistu: 13.6.2014

Voimassaoloaika: toistaiseksi

Sisällys

1 Yleistä.....	1
1.1 Lyhenteet.....	2
2 Lainsäädäntölista.....	2
2.1 Yhdenvertaisuus.....	2
2.2 Hyvä hallinto ja julkiset verkkopalvelut.....	2
2.3 Kielelliset oikeudet.....	5
2.4 Yksityisyyden suoja.....	6
2.5 Tietoturvallisuus.....	8
2.6 Julkisuusperiaate.....	9
2.7 Osallistumisoikeudet.....	13
2.8 Muu lainsäädäntö.....	14

1 Yleistä

Tämä lainsäädäntöluettelo on tehty Suomi.fi-verkkopalvelun toimeksiannosta ja sen on tarkastanut Mia Kilpeläinen Itä-Suomen yliopistosta (Joensuun kampus, 29.3.2014).

Tässä luettelossa on lyhyesti kuvattu keskeinen lainsäädäntö, joka koskee julkisten verkkopalvelujen tarjoamista. Luettelo ei ole tyhjentävä, vaan luettelossa esitettyjen säädösten lisäksi yksittäisten viranomaisten toimintaa sääntelevästä lainsäädännöstä löytyy säännöksiä esimerkiksi viranomaisten tehtävistä tai sähköisestä asioinnista jollakin erityis sektorilla (esim. ulosottokaari).

Luettelossa lähtökohtana on viranomaistoimintaa ohjaavien yleislakien esittely. Tässä esityksessä on tarkasteltu erityisesti seuraavia yleislakeja: hallintolaki (hallintomenettely), laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (sähköiset palvelut), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuus ja salassapito) sekä henkilötietolaki (henkilötietojen käsittely). Näistä laeista on nostettu esille erityisesti sellaisia seikkoja, joilla on merkitystä julkisten verkkopalvelujen laatukriteerien näkökulmasta. Lait tulee luonnollisesti ottaa myös kokonaisuudessaan huomioon. Lisäksi luettelossa on pyritty tuomaan esille myös erityislainsäädännössä olevia julkisia verkkopalveluja koskevia säännöksiä esimerkinomaisesti.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tästä syystä olen tuonut esille myös eräitä keskeisiä perusoikeuksia koskevia säännöksiä, jotka liittyvät julkisiin verkkopalveluihin ja niiden tarjoamiseen.

Lainsäädäntöä on ryhmitelty keskeisten perusoikeuksien ja niiden toteutumiseen vaikuttavien säännösten mukaisesti. Lainsäädännön jaottelu noudattaakin logiikkaa, jonka mukaan esim. tiedottamisessa käytettävää kieltä on käsitelty kielellisten oikeuksien yhteydessä. Tiedottamisen yhteydessä ei asiaa enää ole toistettu.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

Monet säännökset edellyttävät viranomaiselta suunnitelmallista toimintaa myös sähköisen asioinnin järjestämisessä (esim. julkisuuslaki ja henkilötietolaki).

1.1 Lyhenteet

- ArkistoL, Arkistolaki (831/1994)
- AsiakasL, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- HKorttiL, Henkilökorttilaki (829/1999)
- HL, Hallintolaki (434/2003)
- HeTiL, Henkilötietolaki (523/1999)
- JulkL, Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- JulkA, Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999)
- KieliL, Kielilaki (423/2003)
- KuntaL, Kuntalaki (365/1995) (Huom. laki päivityksessä, HE annetaan syksyllä 2014)
- KuulL, Laki julkisista kuulutuksista (34/1925) ja asetus julkisista kuulutuksista annetun lain soveltamisesta (36/1925)
- MMMA, Maa- ja metsätalousministeriön asetus
- MRL, Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
- MRA, Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999)
- PL, Suomen perustuslaki (731/1999)
- PotilasL, Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- SaamenkieliL, Saamen kielilaki (1086/2003)
- SananvapausL, Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)
- STMA, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus
- SähköAsL, Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)
- SähköViestTietosuojal, Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004)
- TEM, työvoima- ja elinkeinoministeriö
- VNA, Valtioneuvoston asetus
- YksTyöelämäL, Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004).

2 Lainsäädäntölista

2.1 Yhdenvertaisuus

PL 6 §

- Yleinen yhdenvertaisuus lain edessä, esimerkiksi
 - eri asiointimenetelmiä käyttävät.
 - tiedon pyytäjät (tietojen antaminen JulkL:n mukaan).
 - syrjäintäkiellot (sukupuoli, ikä, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, muu henkilön liittyvä syy); syrjäintäkielloja on myös muussa lainsäädännössä.

HL 6 §

- Hallinnon oikeusperiaatteet.

2.2 Hyvä hallinto ja julkiset verkkopalvelut

PL 2 § 3 mom.

- Hallinnon lainalaisuusperiaate.

PL 21 §

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä. Ks. myös HL 23 §.
- Käsitteilyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

HL 7 §

- Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus.

HL 8 §

- Maksuton neuvonta, vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.
 - Mm. miten asiointi käytännössä tapahtuu, tietoturvaohjeet.
- Vrt. JulkA 8b § valtion viranomaisten yleisen neuvonnan suunnitteluveto.

HL 9 §

- Hyvän kielenkäytön vaatimus (selkeä ja ymmärrettävä kieli).

Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011), 1 §

- Tietohallinnon ohjaus ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistäminen ja varmistaminen.

SähköAsL 2 §

- Lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä.
- Muutoksenhakuun hallintoasioissa sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia (586/1996) ja erityislainsäädännössä olevia säännöksiä.
- Yleisissä tuomioistuimissa asiointiin sovelletaan muutoin oikeudenkäymiskaarta (4/1734) ja lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) sekä erityislainsäädäntöä.
- Erityistuomioistuimissa noudatettavasta menettelystä on myös erityislainsäädäntöä.
- Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa (tiedottaminen, julkisten palvelujen tuottaminen, neuvonta yms.).

SähköAsL 5 §

- Viranomaisen velvollisuudet verkkopalvelujen tarjoamiseen.
- Asian vireillepano: pääsääntö kirjallinen vireillepano (HL 19 §).
- Vrt. HL 37 § - suullinen vaatimus ja selvitys.
- Viranomaisen on pyynnöstä varattava asianosaiselle tilaisuus esittää vaatimus tai selvitys suullisesti, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi ja kirjallinen menettely tuottaa asianosaiselle kohtuuttomia vaikeuksia.
- SähköAsL 5 § säättää vain viranomaisen velvollisuuksista tarjota palveluja: edellytysten täytyessä on asiakkaille tarjottava mahdollisuus sähköiseen asiointiin.
- Viranomaisen on pyrittävä käyttämään asiakkaan kannalta teknisesti mahdollisimman yhteensopivia ja helpokäyttöisiä laitteistoja ja ohjelmistoja.

SähköAsL 6 §

- Viranomaisen tulee huolehtia siitä, että sen sähköiset tiedonsiirtomenetelmät ovat toimintakunnossa ja mahdollisuuksien mukaan käytettävissä muulloinkin kuin viraston aukioloaikana; vrt. A valtion virastojen aukiolosta (332/1994).

SähköAsL 7 §

- Viranomaisen sähköisistä yhteystiedoista ilmoittaminen.

JulKL 18 ja 36 §

- Asetuksenantovaltuus valtioneuvostolle velvoittaa valtion hallinto- ja lainkäyttöviranomaiset yhteistyöhön hyvän tiedonhallintatavan toteuttamiseksi.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- Turvata tietojärjestelmiä suunnitellessaan ja kehittäessään mahdollisuudet hyödyntää tietojärjestelmiä muiden viranomaisten toiminnassa sekä ottaa tässä tarkoituksessa huomioon yhteensopivuuden varmistamiseksi tämän lain nojalla säädetyt tekniset vaatimukset.
- Osallistua useammalle viranomaiselle yhteiseen yleisen tietoverkon avulla toteutettavaan asiakaspalvelujärjestelmään taikka yleisesti merkittävien asioiden valmistelun julkisuutta edistävien rekisterien ylläpitoon

SähköAsL 10-11 §

- Sähköisen viestin saapumisaika.

SähköAsL 12 §

- Sähköisen asiakirjan vastaanottamisesta ilmoittaminen (vastaanottokuittaus).

SähköAsL 13 §

- Sähköisen asiakirjan kirjaaminen tai rekisteröiminen.

SähköAsL 14 §

- Sähköisen viestin tekninen muokkaaminen.

SähköAsL 15 §

- Sähköisen asiakirjan siirto.

SähköAsL 16-20 §

- Sähköinen päätösasiakirja ja sen tiedoksianto.

Erityislainsäädännössä on myös säännöksiä sähköisten verkkopalvelujen osalta (esim.):

- Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012, tullut voimaan 1.1.2013)
- Asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (1344/2002)
- Ulosottokaari (705/2007)
- VNA ulosottomenettelystä (1322/2007)
- Laki verotusmenettelystä (1558/1995) 22 (kyseistä pykälää koskeva muutos tulee voimaan 1.7.2014) ja 93a §
- Ennakkoperintälaki (1118/1996) 6a §
- Varainsiirtoverolaki (931/1996) 56b §
- Arvonlisäverolaki (1501/1993) 12a luku
- Kaupparekisterilaki (129/1979) 31 §
- Kaupparekisteriasetus (208/1979) 19a §
- Kirjanpitolaki (1336/1997) 3 luvun 9 §
- Patentti- ja rekisterihallituksen määräys sähköisestä ilmoitusmenettelystä kaupparekisteriin merkittävien tietojen osalta (Dnro 510/01/2006)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007)
- Steriloimisasetus (427/1985) 7 §
- Asetus raskauden keskeyttämisestä (359/1970) 9 §
- Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007)
- STMA sähköisestä lääkemääräyksestä (485/2008)
- Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) 1 luvun 4 § ja 2 luvun 1 §
- Ulkomaalaislaki (301/2004) 10a §
- Kansalaisuuslaki (359/2003) 44 ja 47 §:t
- Konkurssilaki (120/2004) 15 luvun 2 § ja 22 luvun 5 ja 6 §:t
- Laki yrityksen saneerauksesta (47/1993) 81 §

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- STMA vakuutusyhtiön omaisuuden luovutusta ja panttausta sekä vakuutuksen takaisinostoarvon suorittamista koskevan päätöksen ilmoittamisesta viranomaisille ja rekisteröinnistä (620/2008) 2 § (sähköisenä viestinä lähetty ilmoitus toimitettava viipymättä myös postitse)
- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008) 23 §
- VNA ajoneuvojen rekisteröinnistä (893/2007) 5 §.

Erityislainsäädännössä on säännöksiä myös sähköisestä tiedoksiannosta (esim.):

- Viestintämarkkinalaki (393/2003) 138a §
- Verkkotunnuslaki (228/2003) 17a §
- Väylämaksulaki (1122/2005) 33 §
- Valtion eläkelaki (1295/2006) 104 §
- Kunnallinen eläkelaki (549/2003) 100 §
- Tullilaki (1466/1994) 28a § (huomioitava pykälää koskevat, 1.1.2013 voimaantulleet muutokset)
- Autoverolaki (1482/1994) 74d §
- Ryhmäkannelaki (444/2007) 6 §.

Turvakieltosäätely

- Yleissäännös: laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §:n 1 mom. 31 kohta
- Erityissäännös: Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) 36-37 §
- Erityissäännös: Laki ajoneuvoliikennerekisteristä (541/2003) 20 §.

Julkisten verkkopalveluiden osalta on myös huomioitava Euroopan komission asetukset ja määräykset:

- Komission asetukset (EY) N:o 976/2009, annettu 19 päivänä lokakuuta 2009, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/2/EY täytäntöönpanosta verkkopalvelujen osalta.
- Komission päätös, tehty 16 päivänä maaliskuuta 2007, toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmää (SIS II) koskevista verkonhallinnan vaatimuksista (ensimmäinen pilari), (tiedoksiannettu numerolla K(2007) 845).

2.3 Kielelliset oikeudet

PL 6 §

- Yhdenvertaisuus ja syrjäntäkielto.

PL 17 §

- Oikeus oman kielen, suomen tai ruotsin käyttöön omassa asiassaan.
- Julkisen vallan huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.
- Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä säädetään lailla.
- Viittomakieltä käyttävien ja vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.

KieliL 10 §

- Oikeus käyttää suomea ja ruotsia.

KieliL 23-25 §:t

- Velvollisuus toteuttaa kielellisiä oikeuksia.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

KieliL 29 §

- Kunnalliset ilmoitukset, pöytäkirjat ja johtosäännöt.

KieliL 30-32 §:t

- Lainsäädännössä ja yleisessä tiedottamisessa käytettävät kielet.

SaamenKieliL 4-5 §:t

- Kielelliset oikeudet.

SaamenKieliL 8-9 §:t

- Viranomaisten tiedottaminen.

SaamenKieliL 11-17 §:t

- Saamelaisten kotiseutualueella toimivien viranomaisten erityiset velvollisuudet.

SaamenKieliL 23, 29-30 §:t

- Viranomaisten velvollisuus toteuttaa kielellisiä oikeuksia.

HL 26 §

- Tulkitseminen ja kääntäminen.
- Romanikieli ja muut kielet.
- Viittomakieli ja vammaisten asema.
- Pohjoismainen kielisopimus.

Verkkotunnuslaki (228/2003) ja viestintäviraston määräys (37 E/2006 M) verkkotunnuksessa sallituista merkeistä

- Ohje kansallisia merkkejä sisältävistä verkkotunnuksista.
- Tietoa mm. tunnusten muodosta ja teknisistä rajoitteista.

Viestintävirasto

Vrt. KieliL ja PL 6 § yhdenvertaisuus; viranomaisen verkkotunnus tarvittaessa kummallakin kansalliskielellä.

2.4 Yksityisyyden suoja

PL 10 §

- Yksityiselämän suoja.
- Henkilötietojen suoja.
- Kirjesalaisuus ja muun luottamuksellisen viestin suoja.

JulKL 22-23 §:t

- Asiakirjasalaisuus ja vaitiolovelvollisuus.

JulKL 24 §

- Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat (erityisesti kohdat 23-32).

JulKL 25-30 §:t

- Salassa pitäminen ja siitä poikkeaminen.

HeTiL 5 §

- Huolellisuusvelvoite.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

HeTiL 6 §

- Henkilötietojen käsittelyn suunnittelu.

HeTiL 7 §

- Käyttötarkoitussidonnaisuus.

HeTiL 8 §

- Henkilötietojen käsittely yleiset edellytykset (tietoja luovutettaessa vastaanottajalla oltava oikeus käsitellä ja tallettaa tietoja).
- Vrt. myös HeTiL 2 § soveltamisalan rajoitukset.

HeTiL 9 §

- Tietojen laatua koskevat periaatteet.

HeTiL 10 §

- Rekisteriseloste (voi olla saatavilla myös netissä).

HeTiL 11-13 §:t

- Arkaluontoiset tiedot ja henkilötunnus.

HeTiL 14-19 §:t

- Henkilötietojen käsittely erityisiin tarkoituksiin.

HeTiL 22-23 §:t

- Henkilötietojen siirto EU:n ulkopuolelle.

Erityislainsäädännössä on myös henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä, esim.

- Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009).
- Laki ajoneuvoliikennerekisteristä (541/2003).
- Yritys- ja yhteisötietolaki (244/2001).

HeTiL 24 ja 25 §:t

- Informointi tietojen käsittelystä tietoja kerätessä (myös verkkopalveluissa).

HeTiL 26-28 §:t

- Tarkastusoikeus ja sen toteuttaminen (esim. ohjeet netissä).

HeTiL 29 §

- Tiedon korjaaminen.

HeTiL 30 §

- Rekisteröidyn kieltäminen tietojen luovuttamiseen (esim. ohjeet netissä).

HeTiL 31 §

- Automatisoitu päätös: edellytykset.

HeTiL 33 §

- Vaitiolovelvollisuus.

SähköAsL 18 ja 19 §:t

- Sähköinen tiedoksianto, tarvittaessa todisteellisena tiedoksiantona.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- Tavallisen ja todisteellisen tiedoksiannon käyttömahdollisuudet eroavat sähköisen ja perinteisen tiedoksiannon osalta (SähköAsL 19 §, mm. yksityisyyden suojaaminen voi edellyttää todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käyttöä muun sähköisen tiedoksiannon sijaan tilanteissa, joissa perinteinen tiedoksianto tavallisena kirjeenä on mahdollista).

Ks. myös

- Tietosuojaoppaat.
- Oppaita, tiedotteita ja lomakkeita rekisterinpitäjille ja rekisteröidyille henkilöille.
- Tietosuojavaikuttetun toimisto.

Erityislainsäädännössä on usein vielä tarkemmin säädetty tiettyyn toimintaan liittyvistä salassapitoa sekä henkilötietojen käsittelyä ja luovuttamista koskevista kysymyksistä:

- AsiakasL - informointi, salassapitovelvoitteet jne., erityisesti 4-19 §:t
- PotilasL - informointi, salassapitovelvoitteet jne., erityisesti 12-13 §:t
- Muu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja ammattihenkilöinä toimimiseen liittyvä lainsäädäntö
- SähköViestTietosuojaL - luottamuksellisen viestin suoja sähköisessä viestinnässä
 - erityisesti jos käytetään ulkopuolisia palveluntarjoajia (operaattorit)
 - yhteisötilaajan käsite ja velvollisuudet
 - viestintäverkkojen avulla toteutettu evästeiden tai muiden palvelun käyttöä kuvaavien tietojen tallentaminen käyttäjän päätelaitteelle ja näiden tietojen käyttö
- YksTyöelämäL - työnantajan oikeus hakea ja lukea työntekijän sähköpostia; menettely
 - vain työhön liittyvät viestit, ei koske yksityisiä sähköpostiviestejä
 - internetin käytön valvonta ja siitä tiedottaminen
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun kokeilusta (811/2000)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007).

2.5 Tietoturvallisuus

Julkl 18 §

- Hyvä tiedonhallintatapa.

Julka 1 ja 4 §:t

- Hyvä tiedonhallintatapa.

HeTiL 32 §

- Tietojen suojaaminen.

SähköAsL 5 §

- Viranomaisen on lisäksi varmistettava riittävä tietoturvallisuus asioinnissa ja viranomaisten keskinäisessä tietojenvaihdossa.

SähköAsL 6 §

- Viranomaisen tulee huolehtia siitä, että sen sähköiset tiedonsiirtomenetelmät ovat toimintakunnossa.

ArkistoL

- Arkistotoimen hoito ja asiakirjojen säilyttäminen.

SähköViestTietosuojaL 19-20 §:t

- Velvollisuus huolehtia tietoturvasta.
- Haittaohjelmien ja roskapostin suodatus.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

Asiakkaan tunnistaminen

SähköAsL 9 §

- Allekirjoitus ja puuttuvan allekirjoituksen täydentäminen, myös asiamiestä käytettäessä, vrt. HL 22 §.
- Laatuvarmenne käy aina, muu tunnistamistapa viranomaisen harkinnassa.
- Puuttuvaa allekirjoitusta ei tarvitse täydentää, ellei alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.
- Asian luonne, oikeudellinen merkitys ja oikeudelliset vaikutukset vaikuttavat täydentämistarpeeseen.

SähköAsL 18 ja 19 §:t

- Tiedoksianto, tunnistaminen (tietoturvallisuudeltaan riittävä taso).

HKorttiL 1 §

- Sähköinen henkilökortti käy aina.

Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) 30 §

- Laatuvarmenne.

Erityislainsäädännössä on säännöksiä asiakkaan tunnistamisesta, esimerkiksi:

- Ulosottokaari (705/2007) 5 §
- Laki verotusmenettelystä (1558/1995) 93a §
- Ennakkoperintälaki (1118/1996) 6a §
- Varainsiirtoverolaki (931/1996) 56b §
- Arvonlisäverolaki (1501/1993) 165 §
- Yritys- ja yhteisötietolaki (244/2001) 14 §
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) 8 ja 9 §:t.

2.6 Julkisuusperiaate

PL 12 §

- Viranomaisten asiakirjat pääsääntöisesti julkisia.
- Jokaisella oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.
- Salassapidosta ks. yksityisyyden suoja edellä.

JulKL 3 §

- Lain tarkoitus: "Tässä laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan."

Aktiivinen tiedottaminen

JulKL 8 §

- Asiakirjan saattaminen yleiseen julkisuuteen.

JulKL 19 §

- Viranomaisen tiedonantovelvollisuus keskeneräisistä asioista.

JulKL 20 §

- Viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa.
 - Viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa tarvittaessa laadittava oppaita, tilastoja ja muita julkaisuja sekä tietoaaineistoja palveluistaan, ratkaisukäytännöstään sekä yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä toimialallaan.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

Laatimisvelvollisuuden tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon, missä määrin viranomaisen toiminnasta on saatavissa tietoja asiakirjojen julkisuuden avulla tai yleisen tilastotuotannon perusteella.

- Viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.
- Viranomaisten on huolehdittava siitä, että yleisön tiedonsaannin kannalta keskeiset asiakirjat tai niitä koskevat luettelot ovat tarpeen mukaan saatavissa kirjastoissa tai yleisissä tietoverkoissa taikka muilla yleisön helposti käytettävissä olevilla keinoilla.
- JulkA 8a, 8b ja 8c §:t
- Valtionhallinnon viestintä
 - Viestintäsuunnitelma ja sen sisältö (mm. yleisen neuvonnan järjestäminen esim. tietoverkoissa).
 - Viestinnän järjestäminen.

KuntaL 29 §

- Tiedotettava vireillä olevista asioista, laadittava tarvittaessa katsauksia, ohjeet miten voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä.

KuntaL 63 §

- Toimielimen pöytäkirjan pitäminen nähtävänä.

KuntaL 64 §

- Kunnan ilmoitukset.

KuulL

- Julkiset kuulutukset.

HL 41 §

- Vaikuttamismahdollisuuksien varaaminen.

SähkAsL 7 §

- Viranomaisen tulee sopivalla tavalla ilmoittaa sähköisessä asioinnissa käytettävät yhteystietonsa.

Tiedottaminen eri kielillä, ks. aiemmin kielelliset oikeudet.

Erityislainsäädännössä on myös säännöksiä viranomaisten tiedottamisvelvollisuudesta yleisissä tietoverkoissa, esimerkiksi:

- Laki vaaratiedotteista (466/2012)
- MRA 32a § ja 94 § (kaavaehdotuksen ja hyväksytyyn kaavan julkaiseminen internetissä)
- STMA lääkevaihdoista (210/2003) 2 § (vaihtokelpoisten lääkkeiden luettelon julkaiseminen)
- Ympäristönsuojelulaki (86/2000) 26 ja 102 §:t (valtakunnalliset ympäristönsuojelua koskevat suunnitelmat ja ohjelmat sekä kunnalliset ilmanlaatua turvaavat suunnitelmat)
- Päästökauppalaki (311/2011) 26, 32 ja 35 §:t (päästöoikeuksien jakosuunnitelma ja myöntämispäätökset)
- Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994) 6, 8a ja 11 §:t (päätös arviointimenettelyn suorittamisesta, arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta kuuleminen)
- Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) 5, 8, 9 ja 11 §:t (arvioinnin soveltamista koskevan harkinnan tulos sekä suunnitelman, ohjelman ja ympäristöselostuksen valmistelu ja suunnitelman ja ohjelman hyväksyminen)
- Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) 15 ja 17 §:t (vesienhoitosuunnitelman valmistelu ja hyväksyminen)
- Jätelaki (646/2011) 89 § (jättesuunnitelmien luonnokset ja hyväksytyt jättesuunnitelmat perusteluineen)

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- Arvopaperimarkkinalaki (746/2012) 4 luku (esitteen julkaiseminen)
- Laki hyödyllisyysmallioikeudesta (800/1991) 17 § (suojavaatimusjulkaisu julkaistaan sähköisessä muodossa)
- MMM:n asetus kaloissa, äyriäisissä ja nilviäisissä esiintyvien eläintautien vastustamisesta (470/2008) 6 § (luvan saaneiden toiminnanharjoittajien luettelon julkaiseminen sähköisesti)
- VNA kaivannaisjätteistä (190/2013) 15 § (tiedot käytöstä poistetuista kaivannaisjätteen jätealueista julkaistava tarpeellisin osin sähköisesti).

Viranomaisen asiakirjat ja niiden arkistointi

JulKL 5 §

- Viranomaisen asiakirjan määritelmä ja poikkeukset.

JulKL 6 ja 7 §

- Asiakirjan julkiseksi tuleminen.

ArkistoL

- Arkistointi, sähköinen arkistointi, arkistolaitokset määräykset ja ohjeet.

Ks. myös

- Asiakirjahallinnon suunnittelun ja kehittämisen oppaita
 - Tietoa mm. arkistonmuodostussuunnitelman laadinnasta, sähköisestä asioinnista ja julkisuuslainsäädännön esille nostamia hyvää tiedonhallintatapaa koskevia tavoitteita ja velvoitteita.

Arkistolaitos

SähköAsL 21 §

- Sähköisen asiakirjan arkistointi.

Tiedonsaantioikeudet

JulKL 9-12 §

- Tiedonsaantioikeudet.

JulKL 13 §

- Asiakirjan pyytäminen.

JulKL 16 §

- Asiakirjan antamistavat (ml. sähköisessä muodossa).
- Viranomaisen henkilörekistereistä.

JulKL 17 §

- Oikeus saada tieto itseä koskevista, asiakirjaan sisältyvistä tiedoista.

JulKL 34 §

- Tietojen antamisesta perittävät maksut.
- Sähköisesti talletettujen asiakirjojen antaminen yleisö- tai asianosaisjulkisuuden nojalla sähköpostitse maksutonta.
- Maksuperusteiden määrittäminen ennalta ja niiden julkaiseminen yleisessä tietoverkossa.
- Vrt. edellä JulKL 16 § asiakirjan antamistavat ja niihin liittyvät rajoitukset.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

Erityislainsäädännössä voi olla säädetty maksuista tai tietojen antamistavoista myös toisin (mm. tietojen antaminen sähköisesti JulkL 16 § 3 mom. estämättä), esimerkiksi:

- Yritys- ja yhteisötietolaki (244/2001) 16 §
- Kaupparekisteriasetus (208/1979) 29 §
- Laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä (284/2008) 8, 9 ja 10 §:t
- EY:n varainhoitoasetuksen muutos (EY, Euratom) N:o 1995/2006
- EY:n komission asetus (EY) N:o 1974/2006
- Tilintarkastuslaki (459/2007) 37 §
- Laki liiketoimintakiellosta (1059/1985) 21 § 3 mom.
- Laki ajoneuvoliikennerekisteristä (541/2003) 15 §
- Laki vesikulkuneuvorekisteristä (976/2006) 19 ja 20 §:t (huomioitavaa 20 §:ää koskevat 1.1.2014 voimaantulleet muutokset)
- Ilmailulaki (1194/2009) 12 §.

Erityislainsäädännössä velvollisuus julkaista sähköisessä muodossa julkisia tietoja voi koskea myös muita kuin viranomaisia, esimerkiksi:

- Arvopaperimarkkinalaki (746/2012) 5 luvun 9 §.

Julka 5-8 §:t

- Tiedonsaantioikeuksien toteuttaminen ja edistäminen, asiakirjarekisterit.
- Tietojärjestelmäseloste.

Viranomaisten välinen tietojenvaihto ja yhteistyö

Julkl 29 §

- Salassa pidettävien tietojen antaminen toiselle viranomaiselle.

Julkl 30 §

- Salassa pidettävien tietojen antaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle.
- Mahdolliset EU:n säädökset ja kansainväliset sopimukset viranomaisyhteistyöstä ja tietojenvaihdosta eri valtioiden välillä.
- Erityislainsäädännössä myös säännöksiä viranomaisen tiedonsaantioikeuksista.

Julkl 18 ja 36 §

- Asetuksenantovaltuus valtioneuvostolle velvoittaa valtion hallinto- ja lainkäyttöviranomaiset yhteistyöhön hyvän tiedonhallintatavan toteuttamiseksi.
- Turvata tietojärjestelmiä suunnitellessaan ja kehittäessään mahdollisuudet hyödyntää tietojärjestelmiä muiden viranomaisten toiminnassa sekä ottaa tässä tarkoituksessa huomioon yhteensopivuuden varmistamiseksi tämän lain nojalla säädetty tekniset vaatimukset.
- Osallistua useammalle viranomaiselle yhteiseen yleisen tietoverkon avulla toteutettavaan asiakaspalvelujärjestelmään taikka yleisesti merkittävien asioiden valmistelun julkisuutta edistävien rekisterien ylläpitoon.
- Lailla 635/2011 säädetty 18 ja 36 §:iä koskevista muutoksista, jotka tulivat voimaan 1.9.2011.

Laki julkisen hallinnon yhteispalvelusta (223/2007) 6 §

- Mahdollisuus opastettuun sähköiseen asiointiin yhteispalvelupisteissä.
- Mahdollisuus hyödyntää virkailijan sähköistä tunnistetta asiakkaan tunnistamisessa (virkailija toimii asiakkaan valtuuttamana asiamiehenä).

HL 10 §

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- Yleinen viranomaisten yhteistyövelvoite.

2.7 Osallistumisoikeudet

PL 2 § 2 mom.

- Yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.

PL 14 §

- Julkisen vallan tehtävänä edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

PL 20 §

- Julkisen vallan pyrittävä turvaamaan jokaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon.

PL 22 §

- Julkisen vallan turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen

KuntaL 27 §

- Asukkailla ja palvelujen käyttäjillä oltava edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.
- Osallistumisen ja vaikuttamisen edistäminen.

KuntaL 28 §

- Kunnan jäsenen aloiteoikeus.

HL 41 §

- Vaikuttamismahdollisuuksien varaaminen.

Huomioitava myös 1.3.2012 voimaan tullut kansalaisaloitelaki (12/2012).

Erityislainsäädännössä on lisäksi useita osallistumisoikeuksiin ja tiedottamiseen liittyviä säännöksiä:

- Esim. maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL):
 - MRL 6 § - vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen.
 - MRL 7 § - kaavoituskatsaus.
 - MRL 8 luku - kaavoitusmenettely ja vuorovaikutus.

Lisäksi erityisesti ympäristölainsäädännössä on säännöksiä julkipanon jälkeen annettavista päätöksistä (julkipanokuulutukset).

Sähköisestä tiedottamisesta ja osallistumisesta, ks. edellä luku 2.6.

- Julkisuusperiaate ja erityisesti aktiivista tiedottamista koskeva osuus.

Myös viranomaisten verkkosivuilla mahdollisesti oleviin keskustelufoorumeihin ja verkkojulkaisuihin liittyen on hyvä huomata esim.

- SananvapausL -verkkoviestit (keskustelufoorumit), verkkojulkaisut ja niiden säilyttäminen; vastuut, oikaisu ja virheellisen tiedon korjaaminen.

Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä (1433/2007)

- Yleisön saatavilla olevan verkkoaineiston tallentaminen ja säilyttäminen tuleville sukupolville ja saattaminen tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käyttöön.

JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta

- Verkkajulkaisijan velvollisuus verkkoaineiston automaattisen haun mahdollistamiseen ja luovuttamiseen.
- Lailla kumottiin mm. vapaakappalelaki (420/1980).

2.8 Muu lainsäädäntö

Julkisten verkkopalveluiden tarjoamiseen voivat liittyä myös esim.:

Laki valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden järjestämisestä (1226/2013) sekä Valtioneuvoston asetus valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palveluiden järjestämisestä (132/2014)

- Valtion tieto- ja viestintätekniisiä toimintojen tehostaminen, tieto- ja viestintätekniisten palvelujen laadun ja yhteentoimivuuden parantaminen sekä tieto- ja viestintätekniisen palvelutuotannon kustannustehokkuuden ja ohjauksen parantaminen.

Valtion maksuperustelaki (150/1992)

- Julkisten verkkopalvelujen maksullisuus.

Laki ja Valtioneuvoston asetus julkisista hankinnoista (348/2007 ja 614/2007)

- Verkkopalvelun hankinta (myös suunnittelu).
- Sähköisen viestinnän käyttö hankintamenettelyssä (asetuksen 19 ja 22 §:t).
- Ilmoitusvelvollisuus www.hankintailmoitukset.fi -sivustolla ja hankintayksikön omilla verkkosivuilla (asetuksen 4 ja 6 §:t).
- Tilastotietojen toimittamista koskeva pyyntö TEM:n verkkosivuilla (asetuksen 23 §).

Tekijänoikeuslaki (404/1961)

- Tekstit, kuvat, graafinen ilme, muu aineisto.

Viranomaisten maksulliseen palvelutoimintaan liittyen voi tulla kyseeseen lisäksi vielä lukuisa joukko markkinointiin ja kuluttajansuojaan liittyvää sääntelyä, esimerkiksi

- Kuluttajansuojalaki (38/1978)
- Kauppalaki (355/1987)
- Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)
- Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta (458/2002).